

3 september 2002

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Läromedelsförfattarnas Förening (LFF) avger härmed sitt yttrande över *Mål i mun*, SOU 2002:27.

LFF har med intresse tagit del av det betänkande som Kommittén för svenska språket avgett i mars 2002 och finner många av förslagen och rekommendationerna mycket väl övervägda och värda att genomföra. Vi begränsar oss dock nedan till att behandla sådant som har direkt beröring med vår och våra medlemmars verksamhet.

Nedan avhandlar LFF frågan om facklitteratur och läromedel, relationen mellan vetenskapliga avhandlingar och läromedel, frågan om stöd till svensk litteratur samt utbildning i författarskap och skrivande.

Facklitteratur och läromedel

I vissa sammanhang finns all anledning att skilja mellan facklitteratur och läromedel. I detta sammanhang är det viktigt att vara klar över att läromedelsförfattare hör hemma hos LFF medan författare av facklitteratur hör hemma i facklitterära sektionen Minerva inom Sveriges Författarförbund (SFF). Till saken hör också att en hel del av läromedelsförfattarna är medlemmar i såväl LFF som SFF. Poängteras bör att alla läromedelsförfattare kan sägas vara fackförfattare medan alla fackförfattare inte är läromedelsförfattare.

I betänkandet skiljes inte mellan dessa slag av författare utan alla fackförfattare behandlas likartat. LFF ser detta som bekymmersamt då uppenbart är att läromedlen i större utsträckning är viktiga kulturbärare och -skapare än vad övrig facklitteratur är. Läromedlen återfinns i alla skol- och utbildningsformer från förskolan till universiteten och annan vuxenutbildning. Under de för språkinläringen så viktiga barna- och ungdomsåren är läromedlen några av de allra väsentligaste medlen för att språkinläringen skall bli relevant och nyanserad hos de uppväxande. Härigenom är läromedlen tillsammans med många andra media viktiga att beakta i anslutning till handlingsprogram för svenska språket.

Relationen mellan vetenskapliga avhandlingar och läromedel

I betänkandet diskuteras frågan om svenska språket och doktorsavhandlingar. LFF vill för sin del tillägga att en hel del såväl doktors- som licentiatavhandlingar och andra vetenskapliga examensarbeten senare används som läromedel vid universitet och högskolor samt i viss mån också i gymnasieskolan. I vissa fall används hela avhandlingar och i vissa fall artiklar i sammanläggningsavhandlingar. I vissa fall förläggs också avhandlingar vid läromedelsförlag efter korrigeringar för att anpassa texten till undervisningsändamål.

Detta innebär att många nyblivna forskare och andra utexaminerade studenter mer eller mindre automatiskt också visar sig vara läromedelsförfattare – kanske utan att själva veta om det. LFF menar att denna fråga bör uppmärksammas av ansvariga för det svenska språket som kulturbärare. Många avhandlingar och andra examensarbeten kan relativt lätt skrivas om till läromedel. Detta slag av läromedel kan mycket väl, liksom övriga läromedel, bli viktiga populärvetenskapliga alster. Åter blir förhållandet att läromedel är facklitteratur betydelsefullt eftersom en stor del av facklitteraturen också är populärvetenskaplig – många läromedel är nära nog definitionsmässigt populärvetenskapliga och sålunda på flera sätt bärare av svenska språket och förmedlare av den svenska språkkulturen.

Frågan om stöd till svensk litteratur

På flera ställen i betänkandet framhålls vikten av att staten skall ge stöd till svensk bokutgivning, till utgivning och distribution, till folk- och skolbibliotek. Hur detta går till i dagens läge redovisas mycket knapphändigt och det synes uppenbart att utredningen finner sig ganska nöjd med sakernas tillstånd sådana de är. LFF ser sig därför föranlåten att i korthet kommentera en del av detta stöd och framhålla vikten av att vissa förändringar sker i strukturen av det framtida stödet. LFF instämmer helt med utredningen att stöd till svensk litteratur är mycket väsentligt för ett bibehållande av det svenska språket som huvudspråk och officiellt språk.

Författarfonden erhåller varje år ett statligt stöd. Ur denna fond satsas medel i förhållande till bibliotekens utlåning och de kommer författare tillgodo – detta är en del av en väsentlig kultursatsning eftersom det ger en viss belöning till de författare vars verk läses via biblioteken. Men noteras bör att detta knappast kan kallas stöd i vanlig mening. Termen stöd skall nog hellre uppfattas som något som ges i framåtblickande syfte och inte som belöning för utebliven inkomst eller för uppnådd prestation. På motsvarande sätt kan man knappast kalla de garantilöner som författare kan erhålla för stöd – snarare som belöningar för utfört arbete. Självfallet kan man dock uppfatta en del av dessa belöningar som stöd för fortsatt kulturell produktion. Det är LFFs mening att staten i större utsträckning på skilda sätt borde kunna ge stöd i mera egentlig mening till författare för framtida produktion av bl. a. läromedel.

Med detta sagt ligger det nära till hands att se på vad som menas med stöd till svensk bokproduktion. Med det menas uppenbarligen i utredningen att ge stöd till utgivning och distribution. Mycket lätt tolkas då produktion och utgivning på sätt som vore detta en sak enbart för förlagen. Utan författare skulle bokförlagen inte komma långt, inte ens med generösa stödåtgärder. LFF vill för sin del framhålla vikten av att läromedelsförfattare får ekonomiskt stöd för att kunna författa goda manuskript – om sedan också förlagen får stöd är en annan fråga. Detta gäller i synnerhet för framställning av manuskript för alla de funktionshämjade som finns i våra skolor – inte bara tekniska lösningar skall utarbetas utan läromedelsförfattarnas insatser i språkligt såväl som i andra avseenden ingår i författandet. LFF ser på denna del som ett exempel på ”smala” läromedel som bör kunna ges författarstöd.

Utbildning i författarskap och skrivande

Utredningen framhåller att massmediernas språk är inflytelserikt och viktigt. Till massmedierna tycks föras tidningar och tidskrifter, film, radio och TV. Endast journalister och informatörer framhålls som betydelsefulla mål för utbildning och fortbildning i syfte att förstärka svenskans ställning. LFF menar att också utbildning och fortbildning av läromedelsförfattare är viktigt och något som borde kunna stödjas och uppmuntras.

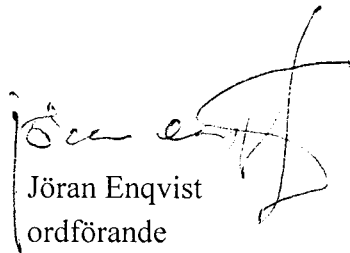
I Sverige har under många år kurser i författande bedrivits vid t. ex. universitet, högskolor och folkhögskolor. Även LFF och Sveriges Författarförbund bedriver sådan verksamhet. Viktigt att beakta i detta sammanhang är att dessa kurser varit av mycket begränsad karaktär. Undantag är ettåriga akademiska kurser vid Göteborgs universitet. Praktiskt taget alla sådana kurser, långa eller korta, har syftat till och syftar till skönlitterärt författande. Den kulturverksamhet som fackförfattare utövar, inkluderande läromedelsförfattare, synes ha glömts bort (förutom de av LFF bedrivna små kurserna). En ljusning tycks vara för handen då Lunds universitet nu avser starta en ettårig kurs där deltagarna efter halva kursen kan välja skön-, läromedels- eller facklitterär inriktning.

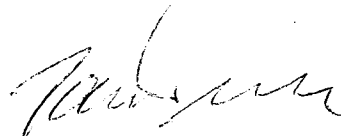
I Norge har samma slag av kurser givits som i Sverige under en tid och på motsvarande sätt, dvs. med huvudsaklig skönlitterär inriktning. En viktig skillnad från och med innevarande läsår är dock att högskolorna i Oslo och Vestfold har startat en ettårig akademisk kurs för fackförfattare där studenterna efter halva tiden kan välja att inrikta sig mot läromedelsförfattande eller annat fackförfattande. Fler än 200 sökande anmälde sig till de 30 platserna. LFF har följt arbetet med denna kurs, som i svensk mening omfattar 40 poäng (60 ECTS) och kan konstatera att motsvarande kurser borde komma till stånd även i Sverige. Att satsa på sådan verksamhet vore dels en kultursatsning, dels en satsning för att värna om det svenska språkets särart och bevarande.

* * * * *

Sammanfattningsvis framhåller LFF vikten av att i vissa sammanhang skilja mellan facklitteratur och läromedel, att många vetenskapliga avhandlingar och delar av sådana mycket väl också är läromedel, att stöd till svensk litteratur och för LFFs del stöd till utgivande av läromedel skall ges även till författare samt att det vore av vikt att samhället engagerade sig i till exempel ettåriga akademiska kurser i fack- och läromedelsförfattande.

För Läromedelsförfattarnas Förening

Jöran Enqvist
ordförande

Jan Trost
vice ordförande